

मालवणी बोली भाषेचा उद्गम व स्थित्यंतरे एक अभ्यास

सुभाष अमर सावंत, Ph. D.

लो.गो.मुंडे कला, वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय मंडणगड.

जिल्हा रत्नागिरी. महाराष्ट्र.

[Scholarly Research Journal's](http://www.srjis.com) is licensed Based on a work at www.srjis.com

प्रस्तावना

ग्रामीण विकास प्रक्रियेमध्ये बोली भाषेचे महत्त्व फारच मोलाचे आहे असे म्हणावे लागेल. सामाजिक शास्त्राचा अभ्यासक या नात्याने आपण बोली भाषांकडे पाहतो त्यावेळी त्याचे महत्त्व अधोरे खत केले जाते. भाषेचा उगम केव्हा झाला कंवा कसा झाला यावर अनेक वचारवंतांनी आपली अनेक मते मांडली आहेत. परंतु भाषेमुळेच मानवाच्या प्रगतीचा आलेख हा उंचावत गेला हे सत्य आपणास नाकारता येणार नाही. ज्या आदिवाशी बांधवांनी गोठूल ही संस्कृती प्रगत देशापुढे आणली, त्याच आदिवाशी समाजातील स्त्री-पुरुष समानता हेही एक महत्त्वाचे ब्रीद समाजासमोर आणलेले आपण पाहतो. अशा अनेक जाती समुहाचा विकास त्यांनी त्यांच्या सामर्थ्यावर केलेला आपण पाहतो. ह्या सर्व विकास प्रक्रियेमध्ये माणसामाणसाला जोडणारा खरा दुवा हा त्यांच्यातील बोली भाषा हीच होती. माणसाची जी खरी उपजत भाषा असते, त्या भाषेतूनच तो अधिक प्रगट होतो. अशा या ग्रामीण भागामध्ये असे अनेक अनुभवी व त्यांच्या पद्धतीने संशोधन करणाऱ्या अनेक व्यक्ती असतात. त्यांचे हे अनुभव त्यांनी त्या समाजाचा अभ्यास करूनच मळ वलेले असतात. हा सर्व खटाटोप ते आपल्या बोलीमुळेच यशस्वी करू शकलेले दिसून येतात.

अशा अनेक भाषा आजही बोली भाषा म्हणून आपण त्यांचा वचार करतो, परंतु त्यांची कोणतीही लपी नाही. त्यामुळेच खऱ्या अर्थाने या भाषेतून आपल्याला साहित्य निर्मिती झालेली दिसून येत नाही. परंतु या बोलीचे महत्त्व मानवी जीवनामध्ये अनन्य साधारण आहे. मानवाला खऱ्या अर्थाने दुसऱ्याशी जोडणारी भाषा ही त्याची बोली भाषा आहे. त्याबोलीभाषेतूनच तो आपले वचार अधिक प्रगल्भतेने मांडू शकतो. यासाठीच या बोलीभाषांचा अभ्यास होणे गरजेचे आहे. तसेच या भाषा कशा प्रकारे जीवंत राहतील याचाही वचार करणे गरजेचे आहे. अभ्यासक स्वतः मालवणी मुलखातील असल्याने या बोलीचा अभ्यास व्हावा यासाठीच संशोधनाचा हा प्रयत्न आहे.

संशोधन अभ्यासाची उद्दिष्टे

- १) मालवणी बोलीची उत्पत्ती व विकास कसा झाला याचा अभ्यास करणे.
- २) मालवणी बोलीच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करणे.
- ३) मालवणी बोलीच्या सद्यस्थितीचा अभ्यास करणे.

संशोधनाची अभ्यास पद्धती

मालवणी बोली भाषेच्या अभ्यासाचा वचार करता या अभ्यासामध्ये दोन पद्धतीचा वापर करण्यात आलेला आहे. मालवणी मुलखातील काही लोकांच्या मुलाखती घेण्यात आल्या त्यातून या अभ्यासासाठी आवश्यक माहिती गोळा करण्यात आली. तसेच मालवणी बोली भाषेतील लेखन साहित्याचा अभ्यास करून आवश्यक ते संदर्भ संशोधकाने त्यातून मळवले आहेत.

मालवणी भाषेची उत्पत्ती

मालवणी भाषेचा प्रदेश म्हणजे संधुदुर्ग होय. सह्याद्रीच्या पायथ्याशी वसावलेला हा भूप्रदेश मालवणी भाषेमुळेच मालवणी मुलूख म्हणून ओळखला जातो. खऱ्या अर्थाने महाराष्ट्राचे सह्याद्रीच्या रांगांमुळे देश व कोकण असे दोन भागात वभाजन झालेले दिसून येते. त्यातील कोकण हा भाग मुळातच गुजरातच्या सीमेपासून समुद्र कनाऱ्याने सुरू झाला तो कर्नाटक कारवार व गोव्याच्या

समुद्र कनाऱ्या पर्यंत पसरलेला दिसून येतो. संधुदुर्गच्या पूर्वेस सह्याद्रिच्या रांगा, पश्चिमेस अरबी समुद्र, उत्तरेस रत्ना गरी व दक्षणेस गोवा व कर्नाटकचा भाग असा हा मालवणी मुख्य पसरलेला आहे. वैभववाडी, कणकवली, देवगड, कुडाळ, सावंतवाडी, दोडामार्ग, मालवण व वेंगुर्ला अशा ह्या आठ तालुक्यातून ८४९६५९ इतके लोक संधुदुर्ग जिल्ह्यात समावलेले आहेत.

मालवणी ही भाषा मुळातच येथील जनतेच्या दररोजच्या व्यवहारातील भाषा म्हणून ओळखली जात असली तरी प्रमाण मराठी राज्य भाषा हीच खऱ्या अर्थाने शासकीय व्यवहारासाठी वापरली जाते. घरातील व समाजातील बोली, गावातील बैठकीतील बोली, मालवणी मधील लोकगीते, लोककला व दशावतार सारखी नाटके, देवळातील भाषा, उखाणी, म्हणी, व वध सण समारंभात अगदी जन्मा पासून ते लग्नकार्य वधी पर्यन्त म्हटली जाणारी गीते, मालवणी भजने व डबल बारी या सर्वांचा आपण मालवणी भाषेतील साहित्य असे वर्णन करतो, अशा पद्धतीने साहित्याची भाषा म्हणून सुद्धा मालवणी भाषा दिसून येते. संधुदुर्ग जिल्ह्यातील मालवण तालुका हा संधुदुर्ग कल्ल्यामुळे प्रसिद्ध असल्यानेच या भाषेला 'मालवणी भाषा' असे नाव रूढ झाले असावे.

ही भाषा कती जुनी आहे हे जरी नेमकेपणाने सांगता येत नसले तरी या भाषेचा उल्लेख ज्ञानेश्वरी व लीळा चरित्रात अनेक शब्दातून दिसून येतो. नामदेवांच्या 'गौळणी ठक वल्या' या गौळणीतही एक चरण आढळतो. यातील गौळण म्हणते,

पावगा दातारा, पावगा दातारा /

तू नंदाचो झलो /

माका फडको दी, मया हिवान मेलो /

घे माजो कोयतो, देवा पाया पडतो /

या गौळणीच्या चरणातील झलो (मुलगा), माका (मला), फडको (फडका), दी (दे), मया (मी), हिवान (थंडीन), माजो (माझा) हे सर्व शब्द

मालवणीतील आहेत. यातील गौळण पाया पडतो असे पुल्लिंगी क्रयापद वापरते. आजही या मुलखातील गवळी समाजातील स्त्रिया पुल्लिंगी क्रयापद वापरताना बघावयास मळतात.

लळा चरित्रात गोवळु (गवळी, गुराखी), सवास (सहवास), ओज (तारण) असे अनेक शब्द दिसून येतात. ज्ञानेश्वरीतील अनेक शब्द मालवणी भाषेत सापडतात त्यामध्ये आंकसळा (धातुची परीक्षा करणारा), अंगवसा (ढगळा), आंगुळ (बोट), अणगट (अंकर), अडदर (धाक), अटवी (अरण्य), अवसात (अकस्मात), करडू (साप) असे अनेक शब्द आजही मालवणी मध्ये बोलले जातात.

मालवणी भाषेला कुडाळी भाषा या नावाने ती फार पूर्वीपासून ओळखली जाते. इ.स. च्या पहिल्या शतकात उत्तर भारतातील आदय गौड ब्राम्हण समुद्र मार्गे कोकणात आले ते प्रथम देवगड तालुक्यात स्थायिक झाले. येथील कुणकेश्वर हे त्यांचेच देवस्थान आजही आपणास पहावयास मळते. पुढे या लोकांनी कर्ली नदीच्या काठी कुडाळ देशात वसाहत केली म्हणूनच ते पुढे 'कुडाळ देशकर ब्राम्हण' म्हणून प्रसिद्ध झाले. यांनी कुडाळ देशावर सुमारे १५०० वर्षे आपली सत्ता गाजवली. वजयदुर्ग ते पेडणे महाला पर्यंतच्या कोकाणपीच्या भागाला कुडाळ देश म्हणत. ११ व्या शतकापासून ते १७ व्या शतकापर्यंत चालुक्य, कदंब, यादव, बहमनी सुलतान यांचे मांडलक म्हणून कुडाळदेशकरांनी या प्रदेशावर राज्य केले. चालुक्यांच्या व कदंबांच्या काळात साम्राज्य वस्ताराला यांनी मोठा हातभार लावला. गावचा मुख्य (मतकरी), महालकारी (देसाई), परगणा मुख्य (सरदेसाई), नाईक अशी अनेक अधिकार पदे याच लोकांकडे होती. सरदेसाई हे पद वंश परंपरेने चालत असे. या सर देसाईचे वतणी गाव हे कुडाळ तालुक्यातील वालावली हे होते. पुढे या सर देसाईची सत्ता दुर्बल झाली तेव्हा माणगावच्या सावंताने हे अधिकार पद स्वतः बळकावले. पुढे या प्रदेशाला सावंतवाडी असे नाव पडले.

ह्या सर्व संदर्भाचा वचार करता जंनेश्वरीतील संदर्भ हे १२ व्या शतकातील असून कुडाळ देशकरांचे आगमन हे पहिल्या शतकातील असून त्यांनी कुडाळ प्रदेशावर आपली सत्ता ११ व्या शतकापासून ते १७ व्या शतकापर्यंत चालवली. याचाच अर्थ मालवणी भाषेचा संदर्भ हा कुडाळ देशकरांपासून सापडतो. म्हणूनच या भाषेला 'कुडाळी बोली' असे म्हटले जात होते. जुन्या सर्व संदर्भांमध्ये मालवणी बोलीला कुडाळी बोली असे संबोधले आहे.

मालवणी भाषेचे वहन :-

मालवणी मुलूख हा समुद्राशी जोडलेला असल्याने फार पूर्वीपासूनच कनारपीमुळे अन्य प्रांतातील लोकांशी या लोकांचा सतत संपर्क दिसून येतो. त्यामुळे कन्नड व उड्या भाषेतील शब्द मालवणी मध्ये सापडतात. या भागात राहणारा सारस्वत ब्राम्हण स्वतःला मूळचे बांगलावाशी मानतात. त्यामुळेच कदाचित मालवणी भाषेतील सुमारे दोनसे बंगाली शब्द मालवणीत आहेत. 'मुर' म्हणजे 'धुके' हा ता मळ शब्द सुद्धा मालवणीमध्ये सापडतो. गुजराती भाषेतील ओकारांत मालवणी भाषेत मोठ्या प्रमाणात दिसून येतो. दांडो, राखणो, आंबो, जाणतो असे बहुतांस शब्द सहज रीत्या वापरले जातात. इंग्रज आपल्या देशात राज्य करून गेले मात्र त्यांच्याही इंग्रजीचा प्रभाव मालवणी भाषेमध्ये दिसून येतो. इंग्रजीमध्ये **lalten** म्हणजेच कंदील याचा अपभ्रंश होवून त्याचा मालवणी मध्ये कंदीलाला 'लाटान' असा शब्द प्रयोग केला जातो. इंग्रजीतील **Tinpot** ह्याचा अर्थ संडासला पाणी घेवून जाण्याचे भांडे , मात्र याचा अपभ्रंश होवून 'चंपाट' हा मालवणी शब्द तयार झालेला दिसून येतो. मालवणी मुलखाचा वचार करता हा मुलूख गोवा राज्याला लागून असल्याने या राज्यातील लोकांचे व मालवणी मुलखातील लोकांचे नियमत संबंध असलेले दिसून येतात. कंबहुना सीमेवरील मालवणी मुलूख हा तर गोवा राज्याशी समरस झालेला दिसून येतो. या राज्यातील व मालवणी मुलखातील रोटी बेट्टी व्यवहार सुद्धा मोठ्या प्रमाणात होतांना दिसून येतात. त्यामुळे या दोन्ही मुलखांचे संबंध हे फराच जवळचे

असलेले दिसून येतात. यामुळेच मालवणी भाषेत गोव्याच्या भाषेतील बरेच शब्द आलेले दिसून येतात. गोवा व मालवणी मुलखातील सीमेवर बऱ्याच प्रमाणात शब्दाबरोबर बोलण्याच्या लयीचाही वापर मोठ्या प्रमाणात होतांना दिसून येतो. गोवा राज्याची भाषा ही कोंकणी भाषा म्हणून ओळखली जाते. कंबहुना ही गोमंत कय बोली ही मालवणी भाषेची मावशी म्हटल्यास वावगे ठरणार नाही. उदाहरण म्हणून फाल्या (उदया), व्हर (घेऊन जा), पाटल्याण (मागच्या बाजूने), दवर (ठेव), ससलो (अखंड), फोकाणा (निरर्थक बोलणे), आयदान (भांडे), बासा (शेळे), भोवानो (फेरा) असे कत्येक शब्द त्याच अर्थाने मालवणी मुलखात वापरले जातात. आपणास असेही म्हणता येईल की गोवा राज्याचे मालवणी मुलखाचे पूर्वीचे संबंध हे समुद्र मार्गेच प्रस्थापित झालेले असावेत. या अर्थाने समुद्रमार्गे आलेली ही सर्व मंडळी त्यावेळी साहजिकच मालवण बंदरावर आलेले असणार आहेत. त्यामुळे ह्या सर्व बाहेरून आलेल्या मंडळींचा पहिला संबंध मालवण भागाशी आला व तेथूनच या भाषेचे वहन झाले असावे. पुढे कुडाळी बोली व मालवणी भागातील बोली एकत्रित होत ही भाषा आकाराला आली असेही म्हणता येईल.

असे म्हटले जाते, कंबहुना ते सत्यही आहे की, कोणत्याही भागात दर पंधरा कोसावर भाषेत, बोलीत, वृक्ष राई या सर्वच मध्ये बदल होतात. बऱ्याच वेळा हे बदल अतिशय सूक्ष्म कंवा स्पष्ट दिसणारे सुद्धा असतात. आजच्या परिस्थितीत आपण पहिले तर लक्षात येईल की एकाच अर्थाने वेगवेगळे शब्द या मालवणी मुलखात वापरले जातात. शेतीचा वाफा याला कणकवली प यामध्ये 'कोपरो', कुडाळ भागामध्ये 'चोंडको' तर बांदा दोडमार्ग येथे याला 'कुणगो' असे म्हणतात. इकडे व तिकडे ह्या दोन मराठी शब्दांना मालवणी भाषेतील बोलीमध्ये कणकवली भागात हकडे व तकडे असे म्हणतात. तर सावंतवाडी या भागात हकडेन व तकडेन, कुडाळ भागात हडे व तडे , बांदा भागात हडेन व

तडेन अशा अर्थाने वापरले जातात. असे एकाच अर्थाचे अनेक शब्द व वध भागात वेगवेगळ्या नावाने वापरले जातात.

मालवणी भाषेची वै शष्टे

या भाषेची अनेक वै शष्टे दिसून येतात. मुळातच या भाषेबद्दल लोकांमध्ये मालवणी भाषा ही शवराळ भाषा, असंस्कृत भाषा, पराकोटीची ग्राम्य बोली असे अनेक प्रकारचे गैरसमज दिसून येतात. प्रत्यक्षात ही भाषा मवाळ असून या भाषेमध्ये मायेचा ओलावा दिसून येतो. या भाषेतील व शष्ट हे ल काढून बोलण्याची पद्धत अनेक लोकांना भावतांना दिसून येते. या भाषेत भरपूर मोकळेपणा दिसून येतो. सहजरीत्या वाक्याची सुरुवात होतांना एखादया शवीचा सहज वापर हा अस्सल मालवणी भाषेत होतांना दिसून येईल, मात्र त्यापाठीमागील उद्देश त्या व्यक्तिला शवी घालणे हा नसून उलट ते प्रेमाचे बोलणे आहे हे आपण समजून घेणे गरजेचे आहे. मालवणी बोलीतील अशी अनेक वै शष्टे सांगता येतील. मालवणी बोलीमध्ये मराठीतील आकारांत नामे ही ओकारांत होतात उदाहरणार्थ मुळा (मुळो), सुळा (सुळो), खुळा (खुळो) तर पुरुष नामामध्ये सुद्धा एखादया पुरुषाला हाक मारतांना सुद्धा ओकारांत नामाचा मोठया प्रमाणात वापर केला जातो. उदा. बाबल (बाबलो), रमेश (रमलो), दिगंबर (दीगलो). मराठीतील याचप्रमाणे एकारांत नामे ही मालवणी भाषेत आकारांत उच्चारली जातात. उदा. जाते (जाता), येते (येता), पाने (पाना) तर स्त्री नामामध्ये सुद्धा आकारांत नामाचा मोठया प्रमाणात वापर केला जातो. उदा. छबी (छबला), सीमा (समला), दा मनी (दामला). मराठी शब्दाच्या शेवटी 'इ' अक्षर असल्यास मालवणी भाषेत त्याचे 'य' होते. उदा. समई (समय), घाई (घाय), जर शब्दाच्या मध्ये 'इ' असेल तर त्याऐवजी 'य', 'वी', 'व' असे रूप दिसून येते. उदा. बाईल (बायल), सुईन (सु वण). मालवणी बोलीचे आणखीन एक महत्वाचे वै शष्ट म्हणजे ही भाषा महाप्राण उच्चाराची असलेली दिसून येते. उदा. पाठी (फाटी), पुढे (फुढे), इकडे (हडे). मालवणी मध्ये क्रयापदांचा वापर हा सुद्धा

उभय लंगी स्वरूपाचा दिसून येतो. उदा. तो शेतात जाता. कंवा ती शेतात जाता. म्हणजेच ठेयता, करता, मरता, खाता, जाता अशी अनेक क्रयापदे ही मालवणी मध्ये वापरली जातात. मालवणी भाषेचे आणखी एक महत्वाचे वै शष्ट म्हणजे मराठी शब्दांचा मालवणी भाषेतील अपभ्रंस होय. सुकुमार हा मराठीतील सुंदर या अर्थाने वापरला जाणारा शब्द असून मालवणी मध्ये या शब्दाचा अपभ्रंश सोकमार असा होतो. याचप्रमाणे वीस (इस), दोनप्रहर (दोपार), रक्त (रकात), दहा (धा) असे अनेक शब्द सांगता येतील.

मालवणी बोलीची सद्य स्थिती -

मालवणी ही बोली असल्याने ह्या बोलीकडे साहित्य भाषा म्हणून फारसे पाहिले गेलेले दिसून येत नाही. या बोली भाषेतून अनेक लोकगीते त्या त्या प्रसंगाला अनुसरून रचली गेलीत परंतु साहित्य ऐवज म्हणून त्याचे संकलन तेवढ्या प्रमाणात केलेले दिसून येत नाही. फार पूर्वीपासून बोली भाषेतून सकाळी उठल्यापासून म्हणजेच जात्यावरील गीतांची जी सुरुवात होत असे ती शेतावरील काम करत असतांना श्रम परिहार म्हणून गीते गायली जात असत. याच बरोबर मुलाच्या जन्मापासून ते लग्न कार्यापर्यंत सुद्धा अनेक प्रकारची गीते गायली जात असत. वर्षभरामध्ये साजरे केले जाणारे सण समारंभ त्यामध्ये नागपंचमी पासून ते होळी सणापर्यंत व वध सणांमध्ये व वध गीते गायली जात असत. ही सर्व गीते या सर्व सणांमध्ये अ धक गोडी व रंजकता निर्माण करत असत. या गीतांच्या माध्यमातून प्रत्येक व्यक्ती आपल्या भावना प्रगट करत असे.

अमेरिकेतील डायनीयल एब्राम या ग णताच्या अभ्यासकाने भ वष्यात कोणत्या भाषा जीवंत राहतील व कोणत्या भाषांचे अस्तित्व टिकू शकणार नाही या संदर्भात ग णती शास्त्रांच्या आधारे काही मांडणी केली. त्यांच्या मते जी भाषा, ती बोलणाऱ्या समाजास रोजगार देवू शकत नाही ती भाषा तो समाज लवकर सोडून देतो. या सूत्राचा आधार घेत आपण मालवणी बोलीचा वचार केल्यास त्याचे उत्तर सापडण्यास मदत होते. मालवणी बोली ही आज त्याच

परिस्तितीशी झुंज देतांना बघावयास मळत आहे. कारण मालवणी ही बोली भाषा आज संधुदुर्गातील बहुतांस लोक बोलत असले तरी येथील व्यवहारची भाषा ही मुळातच मराठी असलेली दिसून येते. या भाषेला वेगळा दर्जा प्राप्त करण्यासाठी अनेक साहित्यिक, लेखक, कवी, नाटककार, गीतकार, कलाकार आज आपापल्या परीने प्रयत्न करत असलेले दिसून येत आहेत. खऱ्या अर्थाने मालवणी भाषेची गोडी लोकांपर्यंत पोहचवण्याचे कार्य मालवणी नटसम्राट माछिंद्रनाथ कांबळी यांनी केले असे म्हणावे लागेल. याचबरोबर काही लेखक अनेक नामवंत कवी व नवोदित कवी मालवणी बोलीतून आज मालवणी साहित्यामध्ये भर घालतांना बघावयास मळत आहेत. मालवणी भाषेची ओळख असलेली लोककला 'दशावतार' या लोककलेने सुद्धा मालवणी भाषा वक सत करण्याचा प्रयत्न केलेला दिसून येतो परंतु त्या मुळे मालवणी भाषेतील साहित्यात काही भर पडलेली दिसून येत नाही. दूर चत्र वाणी वर सदया चालू असलेली मा लका 'गाव गाता गजाली' व त्या पूर्वीची मा लका 'रात्रीस खेळ चाले' ह्या दोन्ही मा लकांनी अवघ्या महाराष्ट्रातील जनतेमध्ये मालवणी भाषेची वेगळी ओळख व भाषेचा गोडवा निर्माण केलेला पहावयास मळत आहे. अनेक लेखक मालवणी सदरा खाली अनेक वर्तमान पत्रातून मालवणी भाषेतून लखाण होतांना दिसून येत आहे. हे सर्व प्रयत्न आज साहित्याच्या वकासासाठी वाढवणे गरजेचे असलेले दिसून येत आहेत.

आज ग्रामीण भाग हा शहरी भागाशी फारच जवळ येत चालला आहे. त्यातही नोकरी, शिक्षण या नि मत्ताने ग्रामीण भागातून शहरी भागात होणारे स्थलांतरण वाढत आहे. त्यामुळे साहजिकच मालवणी बोलीच्या जागेवर प्रमाण मराठीचा वापर वाढत चाललेला दिसून येत आहे. कंबहुना काही मालवणी शब्दांची जागा आता मराठीने घेण्यास सुरुवात केली आहे. नवीन पढीमध्ये तर मालवणी भाषेबद्दल तेवढीशी जागृतता झालेली कंवा कुटुंबाने केलेली दिसून येत नाही. सामाजिक बदला बरोबर होत गेलेले बदल हे सर्वच घटकांमध्ये मोठ्या

प्रमाणात होत गेले. त्यामुळे शेती, पूर्वीची घरे, ग्रामीण जीवन पद्धती, घरातील भांडी व इतर साहित्य, यातील बऱ्याच गोष्टी लोप पावत गेल्या त्यामुळे त्याबरोबरच बरेच शब्दही लोप पावलेले दिसून येतात.

मालवणी भाषा ही बोलण्यापूर्वीच तिचा वापर होत असल्याने तिचा व शष्ट असा एक प्रदेश ठरला गेलेला आहे. त्यामुळे तिला प्रादेशिक संकोचाचे वलय प्राप्त झालेले दिसून येते. येथील शिक्षणाचे भाषा माध्यम हे प्रमाण मराठी असल्याने नवीन पढी ही या मालवणी भाषेपासून दूर जात असेली दिसून येत आहे. हे प्रमाण शहरी भागामध्ये वाढते असलेले दिसून येत आहे. या भाषेतील गोडवा व सरलता ही भाषा ऐकण्यात व बोलण्यात आहे. मात्र ती वाचतांना व लहितांना त्यामध्ये अधिक कठिनता असलेली दिसून येते. तसेच या भाषेच्या प्रांताच्या बाहेर या भाषेचा वाचक वर्ग अजूनही तयार झालेला दिसून येत नाही. त्यामुळेच कदाचित मालवणी साहित्याची वाणवा दिसून येत असावी असेही म्हणता येईल. आज ग्रामीण भागातीलही अनेक कुटुंबे ही घरामध्ये मराठीतून बोलू लागलेली दिसून येत आहेत. शहरातून गावाकडे येणारे चाकरमानी हे सुद्धा गावाकडे येवूनही प्रमाण मराठीचा वापर करतांना दिसून येत आहेत. यामुळे भाषेतील ग्राम्यता ही हळूहळू कमी होत आहे असेही दिसून येत आहे. हकडे ये या ऐवजी इकडे ये असा शब्द प्रयोग आता बऱ्याच ठिकाणी सुरू झालेला पहावयास मळत आहे.

असे जरी असले तरी आपली मालवणी बोली वाचवणे हे सर्वस्वी आपल्याच हातात आहे. या साठी प्रत्येक मालवणी व्यक्तीने आपल्या घरापासून या कृतीला सुरुवात केली पाहिजे. प्रत्येकाने घरामध्ये तसेच बाहेरही मालवणी भाषेचा वापर केला पाहिजे. मालवणी भाषेतून कथा कादंबरी इत्यादीचे लखाण होणे गरजेचे आहे. असे उपलब्ध साहित्य लोकांनी वकत घेवून वाचले पाहिजे जेणे करून लेखकांना असे लखाण करण्यास प्रोत्साहन मळेल. तसेच ज्या ज्या

भागात जी बोली बोलली जाते तिचा काही गुणासाठी का असेना अभ्यासक्रमात समावेश करणे गरजेचे आहे.

संदर्भ

भारतीय भाषांचे लोकसर्वेक्षण महाराष्ट्र.. गणेश देवी

लोकसाहित्य. स्वरूप आणि विवेचन.. डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत